

Αθήνα, 11/05/2022

Θέμα: « Πλαίσιο ένταξης του σκακιού στο Δημοτικό Σχολείο»

Εισαγωγή

Το σκάκι είναι το δημοφιλέστερο πνευματικό άθλημα, το οποίο παράλληλα έχει το πλεονέκτημα ότι εκτός από γνώσεις, ως παιχνίδι προσφέρει στα παιδιά και ψυχαγωγία. Πληθώρα ερευνών (μπορούν να παρατεθούν εφόσον ζητηθεί) στοιχειοθετούν τη συμβολή του σκακιού στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στάσεων, ιδιαίτερα στις μικρότερες ηλικίες.

Το σκάκι δύναται να αξιοποιηθεί στο δημόσιο και ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο μέσω της εισαγωγής του ως διδακτικού αντικείμενου α) στο Ολοήμερο Πρόγραμμα, στα αντικείμενα του Αθλητισμού ή των Πολιτιστικών Ομίλων Δραστηριοτήτων, β) στους ομίλους αριστείας στα Πειραματικά Δημοτικά, γ) στο πλαίσιο των εργαστηρίων δεξιοτήτων.

Οι δύο πρώτες περιπτώσεις έχουν, στο παρελθόν, εφαρμοστεί στη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση, από εκπαιδευτικούς και προπονητές σκακιού. Παράλληλα, πολλοί εκπαιδευτικοί δίδαξαν σκάκι στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης η οποία αντικαταστάθηκε με την εισαγωγή των εργαστηρίων δεξιοτήτων. Τα παιδαγωγικά αποτελέσματα της διδασκαλίας του σκακιού στα σχολεία είναι ιδιαιτέρως σημαντικά και συνοψίζονται α) στην ανάπτυξη των γνωστικών και νοητικών δεξιοτήτων των παιδιών, β) στην καλλιέργεια κοινωνικών στάσεων και αντιλήψεων γ) στην καθολική παραδοχή των σχολικών μονάδων ότι η εισαγωγή του πνευματικού αυτού αθλήματος συνέβαλε στη θετικότερη λειτουργία της.

Σύμφωνα με την ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών για την βιώσιμη ανάπτυξη έως το 2030, το σκάκι συνδέεται άμεσα με τους στόχους της, μέσω της ενίσχυσης της εκπαίδευσης, της καλλιέργειας του σεβασμού της διαφορετικότητας, της ισότητας των φύλων και της χειραφέτησης των γυναικών και των κοριτσιών.

(πηγή:

https://fide.com/news/635?fbclid=IwAR3_Y4_ggrH8FyWAKH4FJjIHaii4GDTHAW7YWW8A8IRFixAF_5xeYyxZIdY)

Α. Παιδαγωγική/διδακτική αξία του σκακιού

1. Ανάπτυξη γνωστικών και νοητικών δεξιοτήτων

- Ενίσχυση της συγκέντρωσης και της παρατηρητικότητας των παιδιών
- Λήψη της σωστής απόφασης και άμεση σύνδεση απόφασης - συνεπειών
- Ενίσχυση της μνήμης και της δυνατότητας ανάκλησης και αξιοποίησης κανόνων
- Ανάπτυξη λογικής/αφαιρετικής σκέψης
- Βελτίωση χωροαντιληπτικής ικανότητας
- Οικοδόμηση της γνώσης βήμα-βήμα, απόρριψη της άκριτης αποδοχής “έτοιμων προτύπων”
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων στρατηγικής, σχεδιασμού και επίλυσης προβλημάτων
- Εμπλουτισμός λεξιλογίου, επαφή και εκμάθηση εξειδικευμένης ορολογίας, βελτίωση έκφρασης
- Τόνωση της μαθηματικής και της ορθολογικής σκέψης
- Κατανόηση της αρχής ότι το επιθυμητό αποτέλεσμα έρχεται μέσα από δουλειά και όχι από τύχη

2. Καλλιέργεια κοινωνικών στάσεων και δεξιοτήτων

- Ισότιμη συμμετοχή και των δύο φύλων
- Δυνατότητα καθολικής ενασχόλησης των παιδιών ανεξάρτητα από την ηλικία ή το γνωστικό επίπεδό τους
- Αλληλεπίδραση των παιδιών σε ένα περιβάλλον ασφαλές και οριοθετημένο, με συγκεκριμένους κανόνες
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα μέσω της αξιοποίηση του παιγνιώδους χαρακτήρα για την ένταξη μαθητών με μαθησιακές ή συμπεριφορικές δυσκολίες
- Σύνδεση της σχολικής μονάδας με την οικογένεια και την κοινωνία
- Καλλιέργεια της ευγενούς άμιλλας και του αθλητικού ιδεώδους μέσω της συμμετοχή σε αθλητικές διοργανώσεις
- Τόνωση της δημιουργικότητας και της καλλιτεχνικής έκφρασης μέσα από την εικαστική και θεατρική προσέγγιση του παιχνιδιού

Β. Ένταξη του σκακιού στο πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου

Εντοπίζονται τρεις βασικοί τρόποι ένταξης/αξιοποίησης του σκακιού στη διάρκεια Προγράμματος του Δημοτικού Σχολείου. Η πρόταση αυτή λαμβάνει υπόψη το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμόν 79/2017 αλλά και τις τροποποιήσεις μέχρι το Μάρτιο του 2022.

Ολοήμερο Πρόγραμμα Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Σχολείου

Στο Ολοήμερο Πρόγραμμα εντάσσεται καθημερινά και για μία (1) διδακτική ώρα επιλεγόμενο διδακτικό αντικείμενο όπως ο Αθλητισμός και οι Πολιτιστικοί Όμιλοι Δραστηριοτήτων. Το διδακτικό αντικείμενο των Πολιτιστικών Ομίλων Δραστηριοτήτων μπορεί να ανατίθεται στο σύνολο των εκπαιδευτικών για συμπλήρωση του υποχρεωτικού διδακτικού ωραρίου. Το σκάκι μπορεί να ενταχθεί και στα δύο αυτά διδακτικά αντικείμενα. Τα χαρακτηριστικά του παιχνιδιού, μάλιστα, διασφαλίζουν την διευκόλυνση της λειτουργίας του Ολοήμερου Σχολείου διότι α) δεν απαιτείται ακριβή υλικοτεχνική υποδομή, β) μπορεί να παιχθεί εξίσου σε ανοιχτό και κλειστό χώρο, γ) εξασφαλίζεται η ασφαλής ενασχόληση των παιδιών με μια αμιγώς μαθησιακή δραστηριότητα κατά τις τελευταίες ώρες όπου υπάρχει δεδομένη κόπωση.

Όμιλοι αριστείας (αφορά τα Πειραματικά Σχολεία)

Οι όμιλοι αριστείας αποσκοπούν στη διερεύνηση και στην ανάπτυξη των ιδιαίτερων κλίσεων και δεξιοτήτων των μαθητών και των μαθητριών. Η συμμετοχή των μαθητών/τριών είναι προαιρετική και αφορά τη δημιουργία ομάδων από ίδιες ή διαφορετικές τάξεις, όχι απαραίτητα μαθητές του ίδιου τμήματος.

Εργαστήρια δεξιοτήτων

Τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων έχουν εισαχθεί στο υποχρεωτικό πρόγραμμα των Νηπιαγωγείων, Δημοτικών και Γυμνασίων από το Σεπτέμβριο του 2021. Νομοθετικά εισήχθησαν από το Νόμο 4807/2021(άρθρα 52 και 54) ενώ την ευθύνη σχεδιασμού, υλοποίησης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών έχει το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ).

Πρόκειται για μια καινοτόμο εκπαιδευτική δράση, η οποία συνίσταται στην προσθήκη νέων Θεματικών Ενοτήτων στο υποχρεωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα, με εστίαση στην καλλιέργεια δεξιοτήτων στους μαθητές, αξιοποιώντας σύγχρονες και καινοτόμες διδακτικές μεθόδους.

Όπως είπε η υπουργός Παιδείας «τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων αποτελούν καινοτόμο διδακτική και εκπαιδευτική δράση και στόχος τους είναι η ενίσχυση της καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων, δεξιοτήτων ζωής και δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης στους μαθητές και στις μαθήτριες».

Στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ μπορεί κάποιος να μελετήσει την κατηγοριοποίηση των δεξιοτήτων/ικανοτήτων οι οποίες καλλιεργούνται μέσω των εργαστηρίων δεξιοτήτων. Επιχειρώντας μια σύνδεση του σκακιού με τις δεξιότητες αυτές, εντοπίζεται η άμεση συμβατότητά του με την τέταρτη κατηγορία, τις δεξιότητες του νου, όπως αναλύεται παρακάτω:

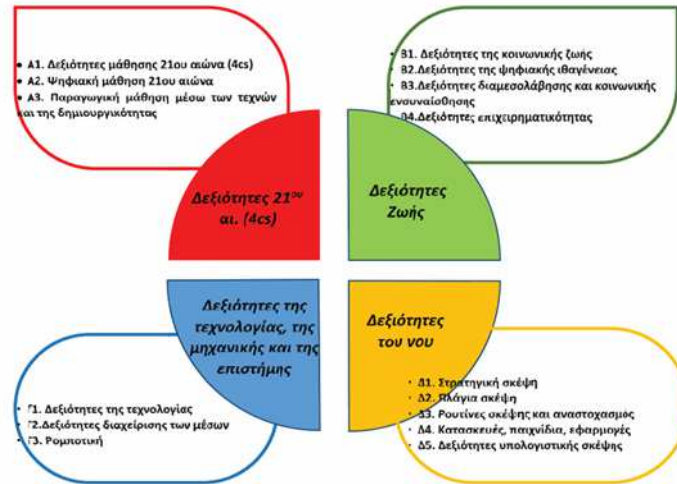
Δ) Δεξιότητες του νου

Δ1. Στρατηγική Σκέψη (Οργανωσιακή σκέψη, Μελέτη περιπτώσεων και Επίλυση προβλημάτων)

Δ2. Πλάγια σκέψη (Δημιουργική, παραγωγική, ολιστική σκέψη)

Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός

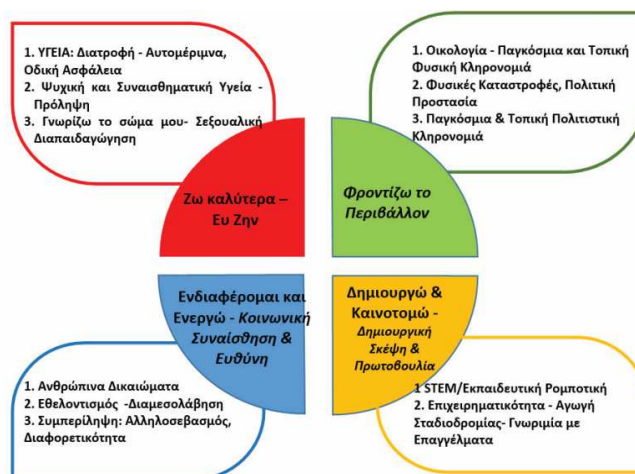
Δ4. Κατασκευές, παιχνίδια, εφαρμογές

Εικόνα 1. Οι τέσσερις άξονες δεξιοτήτων που καλλιεργούνται μέσω των ΕΔ

(πηγή <http://iep.edu.gr/el/psifiako-apothetirio/skill-labs>)

Τα εργαστήρια δεξιοτήτων είναι χωρισμένα σε τέσσερις βασικούς θεματικούς κύκλους, οι οποίοι εφαρμόζονται από όλες τις τάξεις, σε ισόποση χρονική διάρκεια κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Εικόνα 2. Οι τέσσερις θεματικοί κύκλοι των ΕΔ

Ο θεματικός κύκλος στον οποίο μπορεί να ενταχθεί η διδασκαλία του σκακιού είναι ο τέταρτος κύκλος «**Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία**». Πρακτικά, τα εργαστήρια του κύκλου αυτού διαρκούν τρεις, περίπου, μήνες ενώ οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας ανά τάξη, αποτυπώνονται ως εξής:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΑΚΙΣΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ

ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΑΝΑ ΕΒΔΟΜΑΔΑ						
	Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	3	3	2	2	1	1

Η κατανομή αυτή ευνοεί ιδιαίτερος τη δυνητική ένταξη της εκμάθησης σκακιού στα εργαστήρια του τέταρτου θεματικού κύκλου καθώς ευνοεί τη θεωρητική πλαισίωση και την εκμάθηση των κανόνων στις δύο μικρότερες τάξεις, δίνοντας έμφαση στην κλιμακούμενη ανάπτυξη στρατηγικών, μέσω της πρακτικής εξάσκησης, στις επόμενες τάξεις. Θα μπορούσε, συνεπώς, να προταθεί η προσθήκη ενός τρίτου άξονα στις υποκατηγορίες του κύκλου (κίτρινο χρώμα στην εικόνα 2) με τίτλο: «Σκάκι και δημιουργική σκέψη»

Γ. Ποιος μπορεί να διδάξει το σκάκι

Το σκάκι στο Δημοτικό Σχολείο μπορεί να διδαχθεί από εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων. Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι δυνατή είτε από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, είτε από την Ελληνική Σκακιστική Ομοσπονδία. Στην περίπτωση των εργαστηρίων δεξιοτήτων οι οδηγίες και το υλικό για τους εκπαιδευτικούς μπορεί να δοθεί με τη μορφή βιντεοσκοπημένων μαθημάτων, όπως προβλέπεται από το υπάρχον πλαίσιο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που υλοποιεί το ΙΕΠ. Επίσης, κρίνεται ιδιαίτερος βοηθητική η διανομή εκπαιδευτικού υλικού στα σχολεία και στους μαθητές όπως εγχειρίδια εκμάθησης και εξάσκησης, σκακιέρες, πόνια, ταμπλό προπόνησης και σκακιστικά ρολόγια.

Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει ήδη σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών που ανήκουν στους Ομίλους της Ελληνικής Σκακιστικής Ομοσπονδίας, οι οποίοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση του ανθρώπινου δυναμικού και να λειτουργήσουν πολλαπλασιαστικά στο στόχο της ανάπτυξης του σχολικού σκακιού.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ανταλλαγή καλών πρακτικών με άλλες ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες έχουν ήδη εντάξει το σκάκι στη λειτουργία των Δημοτικών Σχολείων μπορεί, σε επόμενο επίπεδο, να διευρυνθεί μέσω ενός προγράμματος Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Κατά συνέπεια, η πρόταση εισαγωγής του σκακιού στα Δημοτικά Σχολεία της Ελλάδας συνδυάζεται με τον μελλοντικό σχεδιασμό και την κατάθεση μιας πρότασης στο Πρόγραμμα Erasmus+ από την Ελληνική Σκακιστική Ομοσπονδία, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΤΑΘΗΣ ΕΥΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΡΡΑΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ
ΣΚΑΚΙΟΥ – ΜΕΛΟΣ ΔΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΙΛΑΛΗΣ

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ / ΜΕΛΗ ΕΠ. ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΚΑΚΙΟΥ

Χρήστος Πιλάλης, Δημήτρης Ράμμος, Βέρα Αβραμίδου, Γιάννης Παναγάκος, Κωστής Σκαπέρδας, Γιάννης Σιβέντας, Δημήτρης Κεφάλας, Μιχάλης Δαρμαράκης, Αναστάσης Τζούμπας, Στέλιος Λαγογιάννης, Μαρία Ευαγγελίου, Κώστας Γιουβαντσιούδης